

onzer oecume-
nische, die
den; welke con-
g. deze kerken
toet worden".

idelijk, gezien
naar den
n. Eens komt
kerken in de
er niet op de
t uw tijd? En
kerken (niet
ten. Misschien
r afstooten.
bezoek kunnen

oor alle heer-
aalsgaders alle
Noord bedacht
arstig en met
Gods, behoort
zij; aangezien
de wereld
kerk bedekken.
DER WAAL.

E SCHRIFT

hebben, dien
kinderen Gods
in Zijn naam
Joh. 1:12.

isvolle plaats
in wijlen prof.
t ware bij de
en dan komen

un gaf Hij de
en dag te ko-
naam. „Zoo-
n dus aan-
geeft aan, dat
weinigden wa-
worden. Het
lezelven ook,
niet een schier
n al de ware
at „Hem aan-
delijk blijkt,
men, geloovig
n..... (Het)
Gods genadige
... vs 13
45..... Welke
geloovig aan-
vas een gave,
it op..... Be-
..... Kinderen
it op geboorte
worden). „Te
te komen als
te voren niet
vendig blijken,
ik reeds was".

vertaald door
Bultmann door
n „recht, vol-
0:18; 17:2;
op: „Het kan
idere genoem-
n, kracht,
an recht, be-
oorgrond.....
ht, bekwaam-
ten" (ib. 46).
Gods te wor-
zijn, dan kan
ordt niet maar
en zal na de-
u, reeds toen,
gen werd en
ijn naam
en bloot voor
zich bewegen
st, het inner-
rieksche deel-
hier gespro-
doorgaands"

e openbaring
de zaligheid,
oen valt
t van den re-
geloof annex.

dag, samenge-
t. Gr., uitgave
verh. in verb.

In vs 13 wordt van die geloovenden gezegd, dat ze uit God geboren zijn; dit gaf Bultmann aanleiding voor de bewering, dat die geboorte uit God niet de wortel en de vooronderstelling van het geloof is. Greijdanus wijst deze meening af. Niet uit de „kracht" van hun geloof, zooals Bultmann wil, zijn ze van God voortgebracht, uit God geboren. Want, aldus Greijdanus, „indien het geloof de kracht was, die het kindschap (van God) zou bewerken, dan ware het geloof mensenwerk. Dan hadden de geloovenden zichzelf tot kinderen Gods gemaakt..... Vs 12 spreekt niet van een innerlijk worden van hetgeen men innerlijk niet was, doch van 'nuitwendig zich zichtbaar openbaren, van een zich weten, zich betoonen" (46). Vandaar dan ook, dat vs 13 te kennen geeft: dat dit geloof..... rust op..... goddelijke wonderwerking. Het is dus niet zoo: uit kracht van het geloof geboren uit God, maar andersom: uit

Van verkeerd begrepen latijn en nog wat

Verleden week gaven we enkele opmerkingen over Calvin's kerkbegrip. We hoorden hem zeggen: men kan de kerk „bifariam" bespreken. De kerk op twee manieren bespreken. En, als men één ding op twee manieren bezien of bespreken kan, betee- kent dat niet: het zijn twee dingen. Juist het tegendeel is waar. Zoo ook betekent Calvin's zeggen, dat men de kerk „bifariam" bespreken kan, allernat, dat hij zou beweren: er zijn dus twee kerken.

Komen we nu naar de in ons vorig artikel aange- duidde plaats (uit Calvin's werken) C.R. 2, 752. Daar hebben we de Institutie, van 1559, boek 4, cap. 1, § 7. Bij Sizoo is dat III, 16. Ook daar staat het weer: we kunnen de kerk in de Schrift „bifariam", Sizoo zegt: in tweeërlei zin, hooren bespreken.

Is de kerk, inzoverre ze hier „onzichtbaar" ge- noemd wordt, soms een andere dan de kerk, zoover ze zichtbaar is voor onze oogen?

Neen: Ten eerste immers merkt Calvin op: tot de kerk, inzoverre ze onzichtbaar is, vallen dan niet alleen de heiligen, die nu op aarde wonen, maar alle ver- korenen, die er van den aanvang der we- relde af geweest zijn. En dezen kunnen wij niet meer zien; zij zijn in de vergadering, doch — achter het gordijn. Maar de vergadering is één. Die gestorven kinderen Gods hebben op aarde hun houding bepaald tegenover de vergadering der geloovigen; en toen ze afscheid namen, heeft God hun gezegd, wat Hij van hen dacht: de vergadering, zoover ze door menschen als dienaren Gods en als zijn medewerkers gediend wordt, heeft hen in dat werk bezig gezien, toen ze leefden; nu komt de schiftende God hen in de gezuiverde boven-afdeeling van de kerk binnen- dragen. Maar niet in een nieuwe kerk: net zoo min als de kring der apostelen, dien God eveneens van den ontrouwe, van Judas, gezuiverd heeft, ons daarom mag doen spreken van tweeërlei apostelkring: een zichtbare, en een onzichtbare.

Ten tweede merkt Calvin op, dat in de kerk, zooals wij die hier beneden zien, evenals in den apostelkring, boozen met de goeden gemengd zijn. Maar de goeden zullen er altijd zijn; want nimmer houdt Christus op, zijnerzijds de hand te leggen aan de kerkvergaderingsactie.

Met de kerk staat het dus toch wel min of meer zoo als met den Staat der Nederlanden, van wien we verleden week, bij wijze van voorbeeld, spraken. We hebben toen gesproken over een toestand, waarin rijks- en staats-vijandige machten in het lichaam van den staat wroeten. Goeden met boozen vermengd. Stel nu eens, dat er een onfeilbare hand was, die van oogenblik tot oogenblik de boozen van de goeden wist te onderscheiden, en ze apart te zetten: zou men dan ondanks het feit, dat die zuivering permanent geschiedt, en een gere- gelde dienst is, toch van twee staten of zelfs van tweeërlei staat spreken? En den één dan nog wel uitspelen tegen den ander? Immers neen? Nu, de kerk is zoo'n merkwaardige gemeenschap, waarin de zuivering elk oogenblik, onafge- broken geschiedt. Zoodra men maar be- denkt, dat God aan 't vergaderen is en blijft, en dat zijn vergadering onfeilbaar is, en dat er buiten zijn vergadering geen zaligheid is, ziet men ineens hoe heerlijk het wonder is, dat Hij in de kerk voltrekt. Het zuiveren gaat altijd maar door, want het sterven gaat altijd maar door. En in het sterven schift God. Onfeilbaar.

We vreezen, dat heel wat ongelukkige karikaturen van het gereformeerde kerkbegrip voorkomen zou- den kunnen zijn, als men bedacht had, dat de oudere gereformeerden latijn schreven. Het latijn schikt de woorden anders dan het Nederlandsch. Als ik wil zeg- gen: er zijn twee Jannen, de ééne is timmerman, de andere metselaar, dan zeg ik in het Nederlandsch:

Jan-de-timmerman,
Jan-de-metselaar.
Het latijn zou zeggen:
Jan timmerman,
Jan metselaar.

God geboren en uit kracht daarvan (als van zijn won- derwerk) geloof.

Tot zoover Greijdanus. Hij wil dus zeggen: God „geeft de zaligheid terug", daarin, dat Hij geloof terug- geeft. Geloof in Hém, dat na den val geda- teerd is als geloof-in-Christus. Dat is belijdenis-inhoud met deze uitspraak²⁾ als achtergrond. Krijgen alle menschen, ook de niet-geloovenden, de zaligheid terug? Welneen: God geeft haar terug aan wie Hij haar te- ruggeeft, en die ge kunt kennen aan hun geloof; Hij geeft geloof aan hen, wien Hij geloof geeft; Hij ver- bindt aan zich wie Hij aan zich verbindt; A is A.

K. S.

²⁾ De lezing, die sommigen voorstaan, alsof in vs 13 enkelvoud zou gestaan hebben (waarmee met „uit God geboren" op Christus zou gedoeld zijn, niet uit mans- initiatief geboren) wordt ook door Greijdanus verworpen.

KERKELIJK LEVEN

Nu kan 't ook zijn, dat ik maar één Jan ken, die even- wel zóó knap is, dat hij twee vakken tegelijk verstaat. Des ochtends werkt hij in zijn werkplaats als timmerman, des middags helpt hij mee op een karwei, waar te metselen valt. Dan zeg ik ('s morgens):

Jan-als-timmerman;
en ('s middags):
Jan-als-metselaar.

Maar het latijn kan zeggen, in dezelfde volgorde:
Jan timmerman,
Jan metselaar.

We zien daaruit, dat dezelfde latijnsche vormen kunnen dienen zoowel voor een verhaal over twee Jannen als voor een verhaal over één Jan. Ik ben overtuigd, dat meer dan eens Nederlandsche vertalingen van latijnsche dogmatiek hebben opgeleefd:

a) kerk-zóó (dat werd dan kerk A);
b) kerk-zús (dat werd dan kerk B);
terwijl de latijnsche auteur bedoelde:

a) de kerk als zóó (dat was dan kerk A);
b) de kerk als zús (dat was dan nóg kerk A),
want ze kennen maar één kerk. Er zijn dan niet twee „zakken", doch er is maar één zaak, als men zegt: de zaak zóó gezien,
de zaak zús gezien.

Bedoeling is: de ééne zaak, res, realiteit, van twee kanten gezien. Gezien onder tweeërlei aspect. Zoo is het trouwens met de filosofen van vroeger ook. Als Spinoza spreekt van natura naturans en natura naturata, d.w.z. van de natureerende dan wel genatu- reerde manier, dan zou men zakken voor een filoso- fisch tentamen, als men daarvan twee naturen maakte, en dan zei: zoo wou Spinoza.

Een ander voorbeeld levert Cartesius: hij spreekt van een „res" (werkelijkheid) cogitans, en een res extensa (de werkelijkheid-van-geest; de werkelijkheid-in-ruimte). Ook weer een „rijtje" van twee; maar weer zou filosofische onkunde verraden, wie nu dacht, met twee werkelijkheden te doen te-hebben; de „werke- lijkheid" is bij hem één, doch wordt in twee manieren gezien. En zoo kunnen we verder gaan.

En daarom schreef, om maar niet meer te noemen, ook Honig in zijn Handboek, 713, dat de Synopsis de stelling poneerde: deze zichtbare kerk is, strikt genomen, geen andere kerk dan de onzicht- bare; nauwkeuriger gezegd: je kunt niet „de ééne" losmaken van „de andere"; er is niet een „ééne" en een „andere". Non est proprie alia ab..... etc. En daarom gaf ook dezelfde Honig, bl. 714, deze eigen uitspraak: „Met de onderscheiding tusschen de onzicht- bare en de zichtbare kerk bedoelde de Reformatie nu echter volstrekt niet, dat dít twee kerken zijn, en evenmin, dat de ééne kerk in twee deelen mag worden verdeeld. Eenvoudig maar duidelijk gaf à Brakel in zijn „Redelijke Gods- dienst" aldus de betekenis dezer onderscheiding aan: 'Dies kan men zeggen, dat dezelfde kerk in sommige opzichten zichtbaar en in sommige op- zichten onzichtbaar is; maar men mag de kerk daarom niet deelen in eene zichtbare en eene onzichtbare kerk. De zelfde mensch is on- zichtbaar ten opzichte van de ziel, verstand, wil, ge- negenheden en hij is zichtbaar ten opzichte van het lichaam en deszelfs bewegingen; nochtans mag men daarom dienzelfden mensch niet afdeelen in een on- zichtbaar en een zichtbaar mensch. Zoo ook kan men de kerk om gemelde opzichten niet deelen in een zicht- bare en eene onzichtbare kerk, dat luidt alsof er wa- ren twee kerken en alsof ieder eene andere kerk was".

Voor onszelf gelooven wij, dat men een verga- dering van individuen beter niet met een indi- vidu (een mensch, met ziel en lichaam) kan verge- lijken. Maar toch is het door Honig gegeven citaat van Brakel juist daarom des te welkomer: het is nu des te meer een sterk protest tegen elke redene- ring, die „de" onzichtbare kerk uitspeelt tegen „de" zichtbare, en dan meent, dat men nu in de lijn van Calvin ligt.

Slaan we nu nog even de andere, in ons vorig num- mer genoemde plaatsen uit Calvin op, dan vinden we

slechts bevestiging van het gezegde. In C.R. 6, 41, vinden we latijnschen en franschen tekst van den ca- techismus van Genève. Het gaat daar eerst over de kerk, een „lichaam" (corps), een compagnie, een sociëteit der geloovigen. Wie niet in het artikel van de kerk geloof, maakt Christus' dood werkingsloos; en herleidt tot niets, al wat tot dan toe uit de twaalf artikelen is beleden omtrent Christus: het was in dit alles te doen om de kerk. Dan komt in bespreking: de heiligheid der kerk, en haar alge- meenheid (door het epitheton „algemeen" worden wij onderdicht, dat, gelijk er maar één Hoofd der geloovi- gen is, alzo ook het noodig is (oportere, tous doy- vent) dat allen tot één lichaam zich ver- binden, zoodat er niet verscheidene (plures, plusieurs) kerken, maar slechts de ééne kerk over heel de wereld verspreid ligt (de fransche tekst verwijst hier naar Ef. 4:3, 1 Cor. 12:12, 27). Ge- wilde en willekeurig of uit gemakzucht maar zoo ge- laten verscheidenheid van instituten wordt hier na- drukkelijk als ontoelaatbare toestand veroordeeld; die verscheidenheid mag niet blijven. Prachtig, zegt er eentje; daar ben ik het roerend mee eens: goot dus de instituten bij elkaar, ga ze gelijkschakelen, leg er een foederalen band om, die verder niet vraagt, wat vals en waar is: leve het ééne instituut. Maar zulk spreken zou Calvin's geneefse catechisanten niet bevredigen kunnen, laat staan den catecheet: want die ééne kerk is niet een samenraapsel, niet een saam- bundeling van alles, wat zich als kerk zoo maaraandient, doch die eenheid is de een- heid van de kerk, tevoren omachreven; rustende alzo op het goede fundament, vereenigd in den goeden Geest, steunend op het zuivere Woord. Vandaar ook: oefenend de gemeenschap der heiligen. Die gemeenschap is niet, dat zoo eens om de zooveel jaar een paar deftige afgezanten van de ééne groep met een paar voornamen gedeputeerden van de andere ergens zomaar het avondmaal gaan viëren, maar dat de leden hun eenheid tot uitdrukking brengen, en dat alle weldaden (maar dan ook wéldaden) Gods (iets anders dan onze „vriendelijkheid" tegen elkaar) doelen op het profijt van alle leden. Is nu, zoo wordt verder gevraagd, die heiligheid van de kerk vol- maakt? Antwoord: lang niet, ze moet nog den strijd voeren in deze wereld. Tenslotte de vraag: kan men de kerk anders kennen dan door het geloof? Antwoord: weliswaar heeft God ons vaste kenmerken gegeven, waarin Hij de kerk die voor oogen is heeft omschreven; maar in de bovenstaande antwoorden ging het over de congregatie van de uitverkorenen. Deze kan niet permanent (perpetuo) worden waargenomen met de oogen; men kan ze ook niet met de kenteekenen onderschei- den. Met dit laatste wordt niet bedoeld, dat die ken- merken daarom maar wat menschengebroddel zijn ge- weest; maar alleen, dat geen mensch zulke oogen heeft als God: Hij ziet de dooden mee marcheren in de rijen van de levenden; Hij ziet de vergadering permanent doorgaan, ook waar wij denken: nu zien we ze niet meer (op aarde, b.v. in vervolgingsdagen), en ook, waar Gods verga- derwerk, b.v. in het thuis halen van zijn kinderen, aan onze oogen ontgaat. De kenmerken zijn er wel in den hemel b.v., achter het gordijn; maar wij kunnen daar de oogen niet opslaan; de maatstaven zijn er wel, maar wij kunnen achter het gordijn ze niet hanteeren. Maar de kenmerken blijven.

Het treft ons, overigens, dat ook hier, evenals in dat eerste citaat, met „onzienlijk" soms bedoeld wordt: voor óns niet (meer) te zien, en voor óns niet (nog) te zien, en voor óns niet te (óver) zien.

Tenslotte nog de plaats 7, 29 v. Maar dat kan beter afzonderlijk.

K. S.

Oproep voor den cursus Hebraicus

De laatste jaren bleek aan onze Hoogeschool (even- als trouwens aan andere verwante instellingen) de elementaire kennis van het Hebreuwsch, die noodig is voor het volgen van de colleges in die taal, vrijwel algemeen nihil te zijn. Op Gymnasia e.d. was het vak reeds lang facultatief, en waarschijnlijk is het voor een goed deel aan de oorlogsomstandigheden te wijten, dat dit vak volkomen in het gedrang kwam en ook bijna niemand der aanstaande theologische studenten de lessen Hebreuwsch volgde.

Het gevolg was, dat de betrokken hoogleraar tot de Kerstvacantie zijn colleges moest besteden aan de eerste beginselen van grammatica etc., en pas de re- steurende maanden een begin kon maken met de lee- tuur.

Op voorstel van het College van Hoogleraren heb- ben Curatoren besloten een poging te doen om in dezen verbetering te brengen. Bij wijze van proef zal dit jaar een Cursus Hebraicus worden georganiseerd in Zwolle gedurende de maand September. De leiding daarvan is toevertrouwd aan dhr T. J. A. Delhaas aldaar. Van zijn hand vindt men nadere mededeelingen omtrent de regeling hier- onder.

Allen, die het voornemen hebben om zich met Oc- tober voor het eerst aan onze Hoogeschool te laten inschrijven, worden dringend opgewekt dezen